

SZUICHY KÁROLYNÉ BUJIK ILONA* — KISS LAJOS**

Településteremtés tudományos ötlettel

„A teljes igazság a Cinkota Nagycice vendégfogadóról!”

BEVEZETÉS

Az igazságos **Mátyás király** vándorló íródeák képében járta az országot, hogy megismerje alattvalói igazi cselekedeteit. Fáradtan, porosan ért Cinkotára, ahol a kántor szívélyesen megvendégelte, pedig az íródeáktól csak köszönő szavakat várhatott. A király Budára hazatérve maga elé rendelte a kántort. Az felvette a cinkotai plébános reverendáját, mert a plébános a dömösi prépostságot szerette volna elnyerni és a kántor remélte, elnyerheti, ha ügyesen viselkedik a plébános atya nevében, aki bizony megette a kenyere javát és az agya is igen lassan mozgott már. A király azonnal észrevette a személycserét és három kérdést tett fel a kántornak. „*Hol kel fel a nap?*” – kérdezte a király. „*Felségednek Budán, nekem meg Cinkotán*” – felelte a kántor a plébános atya reverendájában. „*Mennyit ér a király?*” – hangzott a második kérdés. „*Felséged Isten után az első a hazában. Krisztus urunkat 30 ezüstre becsülték, gondolom ezért Felséged is megér 29-et.*” „*Mit gondol most a király?*” „*Felséged azt hiszi, hogy a cinkotai plébánossal beszél, pedig én csak a kántor volnék.*” Az elmés válaszok után kérdezte meg a király, milyen jutalmat szeretne a fáradt, poros íródeák vendéglátásáért. Az örökké szomjas kántor, a bor nagy barátja elfeledte a dömösi prépostságot és azt kérte: „*Legyen nagyobb az icce a cinkotai fogadóban*”. *Ezért a II. világháború utáni államosításig a CINKOTAI NAGYICCE vendégfogadóban a közönséges icce árában mérték a nagycice bort! Az icce 8 deciliter volt, a cinkotai nagycice 3 meszely bort tartalmazott, ami 9 deciliternek felel meg.* A nagy magyar írók novellái és a Mátyás királyról szóló mesék a történetet kis eltéréssel tartalmazzák, a pontos felsorolást itt mellőzzük.

A TÖRTÉNET FOLYTATÁSA

Petőfi Sándor költőnk az „**ÚTILEVELEKBEN**” megtalálható, **Kerényi Frigyeshez** írt levelében a következőket írja: „*Mindjárt Rákos mellett esik Cinkota, ahol a híres kántor és egyik nagyapám szendereg az Urban.*”

Ehmann Viktor 1853. szeptember 6-án Sárváron (Vas megye) született, felesége: **Bujk Emma** 1858. március 21-én Bányogon (Vas megye) látta meg a napvilágot. Mindkettejük nagyszülei

* 1036 Budapest, Szépvölgyi út 3/B IV. 14.

** 3534 Miskolc, Dorottya út 6.

és nemzetsége Sárváron lakott. Emma édesapja iskolái elvégzése után Bágyogon kap állást a helyi római katolikus elemi iskolában tanítóként és az egyházközségnél kántorként, egyidejűleg. Fiatalon igazgatónak nevezik ki, erején felül dolgozik. Sajnos, Viktor és Emma is gyerekkorukban elvesztik apjukat és félárvaként, nehéz körülmények között nőnek fel. A kiegyezés után összeházasodtak és vándorútra indultak az országban, megélhetési lehetőséget keresve.

Így jutottak el Cinkotára, ahol Pest határán kívül, a mai Kerepesi út folytatásaként, a Hatvani országút mentén fekvő híres Nagyicce vendégfogadót bérbe vették a tulajdonosától: **gróf Beniczky Gábor** földbirtokostól. Hallatlan ügyességgel és szorgalmas munkájukkal sikerült a híres uticsárda forgalmát megnövelni.

A házaspár több alkalommal próbálta a bérleményt megvásárolni a gróftól, aki közismerten mulató és hiú ember volt, a birtokaihoz azonban görcsösen ragaszkodott. Volt a grófnak egy gyenge pontja: hiúságánál fogva nem tűrte el, hogyha Cinkotáról Pestre hajtott az úton, bárki is megelőzze hintáját. Ehmann Viktor, ismerve ebbéli érzékenységét, ragyogó ötlettel szerezte meg a Nagyicce tulajdonát. Keresett két gyors lábú csikót és megvásárolta. Elrejtőzött az erdőnél, majd amikor a gróf arra hajtott, fogatával utána indult és megelőzte.

A gróf ezután kérte: adja el neki a lovakat, ezt azonban csak akkor volt hajlandó megtenni, ha a gróf a Nagyicce vendégfogadót eladja számára. A szerződést 1882-ben kötötték meg. 1884-ben a telekkönyvbe bejegyzett ingatlan alaprajzával a II. József 1. sz. katonai felvételen 1780-ban, az 1785-ben Pest közterületeiről készült Balla-féle térképen és az 1840-es évben rögzített adat csaknem megegyezett.

A Nagyicce udvarházból, hatalmas, elkerített udvarból állt, ahol jó vizű gémeskút is volt. A szekerek, hintók, lovak és az utasok nyugodtan megpihenhettek, éjszakázhattak, amikor vendégségbe, esküvőre, valamint a pesti, a hatvani és más vásárookra igyekeztek. A vendégfogadó védelmet adott a betyároktól, a rablóktól. Enni- és innivalóhoz jutottak, kényelmes szálláshelyet találtak. Kitűnő, házias ételeket kaptak, szívből jövő, kedves, szeretetteljes törődéssel és becsületességgel vonzották a vendéget!

Az icce 8 dl helyett 9 dl volt, az előbbi árban. A forgalom és a jövedelem egészen az I. világháborúig kedvező volt...

Az úti csárda környéke vizes, zsombékos, vízimadaras, tavas, néhol erdős, majd homokos lakatlan vidék volt – Mátyás király egykori vadászterülete, utcák nélkül. A házaspárnak újabb ragyogó ötlete támadt. A környéket, a mai Sashalom, Újmátyásföld, a Kerepesi út és Rákosszentmihály közti Lucska-földet is megvette Beniczky gróftól. Tudományos alaposággal, részletekben, 1892-től kezdve éveken keresztül a mocsaras részt lecsapolták, levezető árkot építettek, fákat ültettek, utcákat létesítettek és felparcellázták a területet, előzőleg házépítésre alkalmassá téve azt.

Tudományos segítséget Ehmann Viktor sógorától, **Bujk Bélától**, a karcagi református Nagykun Gimnázium matematika-fizika tanárától kapott, akit a budapesti Egyetemen diplomája megszerzése során a kor leghíresebb tudósai oktattak. (Így pl.: br. Eötvös Loránd is.)

A felparcellázott területet Ehmann nagyon kedvezményesen és részletre adta el – évtizedeken keresztül – kispénzű munkásoknak, vasutasoknak, postásoknak, házépítés céljára. (Kisiparosok és kereskedők is vásároltak telket.) Amikor egy üzérkedő készpénzért nagy területet kívánt megvenni, ajánlatát elutasította. A kisembereket, a szegényeket, az elesetteket segítette egész életében a házaspár, ők hallatlanul szerényen éltek.

Ingyen telket adományoztak az első két iskolának, ugyanúgy az első templomnak is. Az iskolákat, a tehetséges, szegény tanulókat állandóan – anyagilag is – támogatták.

Az Ehmann-telep a Huszka-teleppel és más néhány, kisebb résszel együtt 1923-ban Cinkotától elszakadva Sashalomként önálló község lett.

A házaspárt továbbra is a környék jótevőjeként tisztelték és szerették, így érthető, hogy *még életükben (!)* utcát neveztek el róluk. Sajnos az utcák neveit 1950-ben megváltoztatták és azóta az Ehmann Viktor utca Feldebrő utca, míg a Bujk Emma utca az Aranycsillag utca nevet viseli.

Idézzük **Demszky Gábornak**, Budapest főpolgármesterének 2002. május 23-án kelt 30756/02-es számú levelét, melyet a Bujk Emlékbizottságnak írt: „*Nagy érdeklődéssel olvastam levelét, amely-*

ben arra tesz javaslatot, hogy Cinkota-Sashalom (ma Budapest, XVI. kerülete) két kiemelkedő munkásságú polgáráról, Ehmann Viktorról és Bujk Emmáról elnevezett két utca kapja vissza régi nevét az adott városrészben. (...) Az Ön által kért átnevezések 2003-ban lehetségesek.”

Újmátyásföld első utcáját Emma asszonyról nevezték el, és ez az utca ma is létezik e névvel.

A CINKOTAI NAGYICCE VENDÉGFOGADÓ ÉPÜLETÉNEK TÖRTÉNETE 1950-TŐL

Az 1950-es államosítás után az épületet – amely a Veres Péter út 1. sz. alatt, a Kerepesi út befejezésénél, a HÉV Nagyicce elnevezésű megállójánál állt – a klasszicista jellegű részek felhasználásával az egészségügynek adták át használatra. A kerthelyiség és a régi lovaskocsi állások helyére autójavító műhely települt.

A későbbiekben a Leitold nevű autókereskedő és javító az Önkormányzattól az itt álló épületet megvette, majd lebontatta annak ellenére, hogy az védett műemlék volt és nem kapott rá bontási engedélyt. Ráday Mihály, az ismert városvédő több alkalommal tiltakozott emiatt a Televízióban. Szerinte az épületet fel lehetett volna újítani. Magába az épület falába az 1700-as évekből származó vörös téglák voltak beépítve, 1920 körül tehát egy régi épülethez építettek hozzá... Legalább ezeket a régi részeket meg kellett volna menteni, egy emlékfalat meghagyni. A mai helyzet szerint a Leitold Autóüzlet mentén négy (!) utcát foglalt el az egykori Nagyicce és épületei. A még meglévő épületrészekbe jogtalan lakásfoglalók költöztek be és hajléktalanok is laknak időnként ott.

A régi család leszármazottja hajlandó lenne egykori tulajdonukat pénzért visszavásárolni. Ha ez megtörténne, turistalátványosság, rendbe hozott, fővárosias rész lenne a környék, megőrzött emlékekkel.

EHMANN VIKTOR ÉS BUJK EMMA

Egyetlen utazóládával érkezett a házaspár Cinkotára és bérlője, majd tulajdonosa lett a híres cinkotai Nagyiccének. Becsületes, szorgalmas munkájukkal és kiváló ötleteikkel, tudományos felkészültséggel új települést hoztak létre és a környék leggazdagabb, de legszerényebb életű jötevői lettek.

A megmaradt jegyzőkönyvek szerint a megye földbirtokosainál nagyobb mértékű, a legmagasabb összegű adót fizették, becsülettel. Cinkota és Sashalom község képviselőtestületének évtizedekig, haláláig tagja volt Ehmann Viktor. Pest megye Törvényhatósági Bizottságának tagjává választották. Mindezt a községi jegyzőkönyvek is bizonyítják.

Bujk Emma 46 évig tartó boldog szeretetben és kemény munkában eltöltött házaseset után 1927. szeptember 22-én hunyt el, férje egy év múlva, 1928. szeptember 14-én követte őt.

Az egykori Rákosi Szántó nevű újság 1928. szeptember 20-i száma a következőket írta Ehmannról: „A gyakorlati élet mestere volt. Teremtő, okosan gondolkodó, ötleteit sikeresen megvalósítani tudó ember volt. Mindig Sashalom, Mátyásföld és Cinkota lakosainak érdekeit szolgálta.”

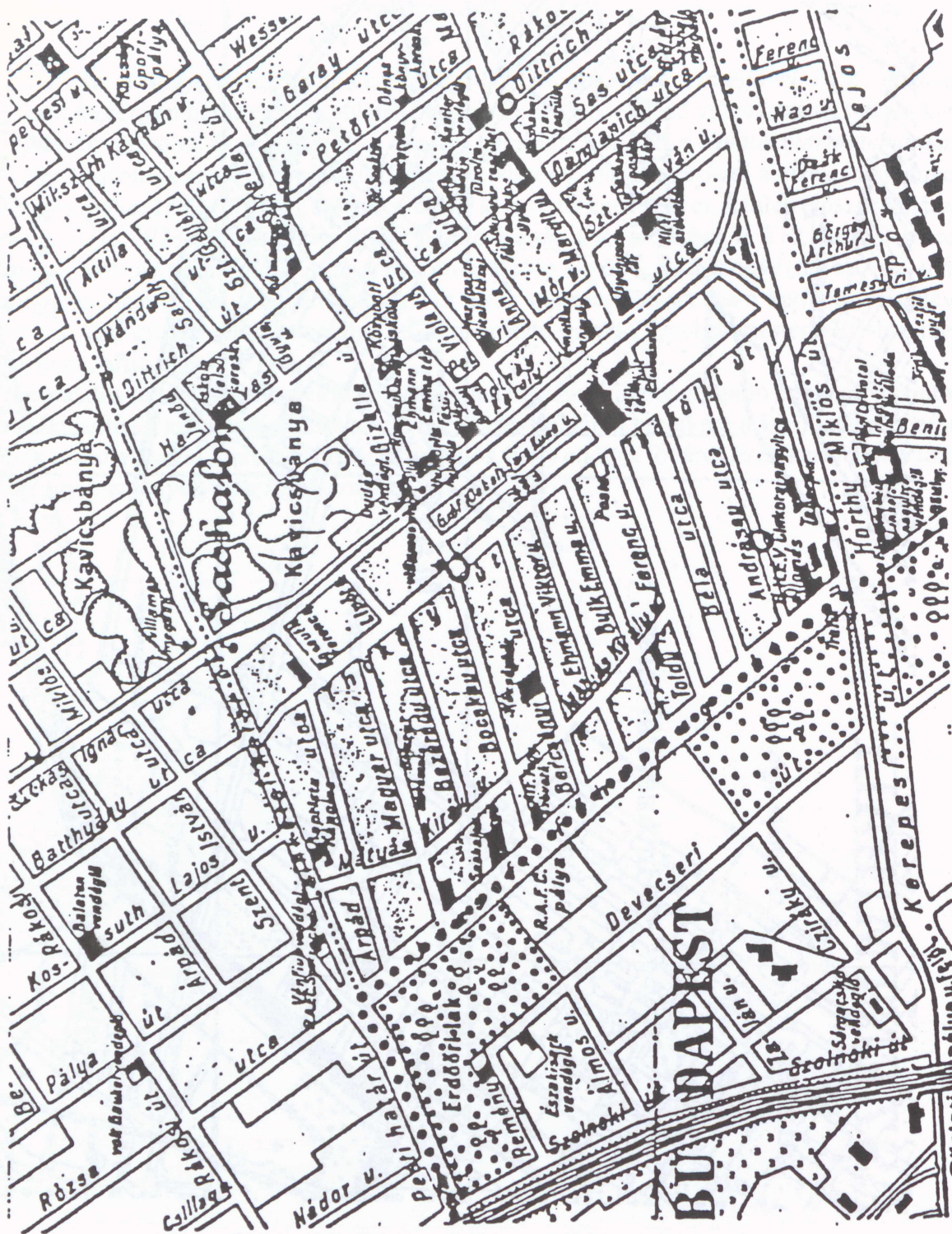
IRODALOM

1. Népmesék Mátyás királyról, Meséskönyv, Budapest, 1985, 124–127. oldal.
2. Szép Ernő: Novellák, Mátyás király három kérdése, Túrkeve, 1937. 58–60. oldal.
3. Jókai Mór: Verses elbeszélés. A cinkotai plébános. Bp.1896. 1–25. oldal.
4. Szentesi Lajosné: Budapest XVI. kerület története, Minerva Kiadó, Budapest, 1992.
5. Az Ehmann-telepi mocsár lecsapolása, Cinkotai községi képviselőtestületi jegyzőkönyv, 1892/12. szám.
6. Corvin Hírnök. Sashalom, Cinkota, Mátyásföld régi térképei, Mátyásföld 1992.
7. Szeles Adorjáné emléktábla-elhelyezése Sashalom Feldebrő utcában (2002. augusztus 22-én kelt 1 oldalas levél).
8. Dr. Demszky Gábor 30.756/02. sz., 2002. május 23-án kelt egy oldalas levele.
9. Cinkota, Sashalom községi képviselő-testületi jegyzőkönyvek. (Másolatban a Bujk család archívumában. 1036 Budapest, Szépvölgyi út 3/B).

ÖSSZEFOGLALÁS

A Cinkotai Nagycicce nevezetű vendégfogadót Ehmann Viktor feleségével, Bujk Emmával újházasként szerényen bérelte és becsületes munkával jól jövedelmező vállalkozássá tette, a kiegyezés után megvásárolta. Bujk Bélának, a karcagi református Nagykun Gimnázium matematika-fizika szakos tanárának segítségével, tudományos módszerek alkalmazásával a vizes, ingoványos területet lecsapolta. 1882-től évtizedeken keresztül kisembereknek adta el. A telep először Cinkotához tartozott, majd 1923-tól Sashalom néven önálló község lett, 1950-ben a XVI. kerület részeként Budapest Fővároshoz csatolták. A híres polgárokról még életükben utcát neveztek el. A II. világháború után az utcaneveket megváltoztatták. Az utcák visszanevezését ma a kerület történetével is foglalkozó Bujk család emlékbizottsága kezdeményezte, és azt a főpolgármester 2003-ban megvalósíthatónak tartja.

Sajnálatos módon a műemléki védettség ellenére a híres vendégfogadó épületeit lebontották. Az emlékbizottság az elfeledett, cselekvő, becsületes polgárok emlékére a kerület létrehozásának történeti bemutatásával szeretne adózni. Sajnálatos, hogy eddig a főváros ezen kerületének történetével közgyűjtemények nem foglalkoztak.

2. számú melléklet:

Sashalom nagyközség és környéke legújabb térképrészlete.

Tervezte és rajzolta Balogh Antal. Iskolai használatra kiadta: Zagyva József áll. elemi iskolai igazgató 1927